

עמלים בגורלות הרב מואיז נבון

ויקרא פרק כו - (ג) אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם :

רש"י ויקרא פרשת בחקותי פרק כו פסוק ג

(ג) אם בחקתי תלכו - יכול זה קיום המצות, כשהוא אומר "ואת מצותי תשמרו", הרי קיום המצות אמור, הא מה אני מקיים "אם בחקתי תלכו", **שתהיו עמלים בתורה** :

הר' זיון, "לתורה ולמועדים", דף 222

ההדגשה: עמלים... שלש דברים בתלמוד תורה - לימוד, ידיעה, והבנה. הלימוד הוא עצם הלימוד, אף בלי מטרה לדעת ולהבין. אף עם-הארץ שאינו מבין כלום ואינו רוכש לו שום ידיעה בלימוד, יש לו מצוה בלימוד... הידיעה היא לדעת ההלכות והדינים... וההבנה היא ההתעמקות בהסברת הדברים, במקור מוצא הדינים, במשא ומתן של הלכה, בדעות ושיטות של התנאים ואמוראים ופוסקים ומפרשים וכיוצא. וזוהי הדרגה העליונה... והבנה זו אינה נקנית אלא ע"י עמל ויגיעה...

משנה מסכת יומא פרק ב

משנה א - בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם ובזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש וכל הקודם את חברו בארבע אמות זכה ואם היו שניהם שוין הממונה אומר להם הצביעו ומה הן מוציין אחת או שתיים ואין מוציין אגודל במקדש :
משנה ב - מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש ודחף אחד מהן את חברו ונפל ונשברה רגלו וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס. **ארבע פייסות היו** שם וזה הפייס הראשון : ...

~ שמימוש הגורל בתורה ובהלכה ~

במדבר פרק כו, נג-נז - (נג) לאַלְהָ תַחֲלַק הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: (נד) לְרֵב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תִּמְעִיט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פְקֻדָּיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ: (נה) אַךְ בְּגוֹרֵל יַחֲלַק אֶת הָאָרֶץ לְשְׁמוֹת מִטּוֹת אֲבֹתָם יִנְחֻלוּ: (נו) עַל פִּי הַגּוֹרֵל תִּחֲלַק נַחֲלָתוֹ בֵּין רֵב לַמְעַט: ס

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קכב עמוד א

ולא נתחלקה אלא בגורל, שנאמר: אך בגורל; ולא נתחלקה אלא באורים ותומים, שנאמר: על פי הגורל, הא כיצד? אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל עומדים לפניו, וקלפי של שבטים וקלפי של תחומין מונחין לפניו, והיה מכוין ברוח הקדש ואומר: זבולן עולה - תחום עכו עולה עמו, טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו זבולן, טרף בקלפי של תחומין ועלה בידו תחום עכו ...

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכב עמוד א

הא כיצד - אם אורים למה גורל ואם גורל למה אורים ושמה מכחישין זה את זה. והיה מכוין ברוח הקודש - כלומר באורים ותומים ששואלים תחלה באורים ותומים קודם שיטרף הממונה בקלפי ובכך מתקרה דעתן של ישראל שרואין שהגורל היה עולה כמו שנתנבא תחלה ויודעים שחלוקה ישרה היא ולא היו מרננים בדבר השבטים מרובים ושני קלפי היו צריכין אחד לשבטים ואחד לתחומין ולא סגי בחד דתחומין ולימא עכשיו אני נוטל מה שיעלה בידי לצורך ראובן דא"כ אין כל החלוקה עשויה בגורל וקרא קאמר אך בגורל וגוי בלא הוצאת דיבור מפיו.

שיטה מקובצת מסכת בבא בתרא דף קכב עמוד א

ואך בגורל. שאך בגורל משמע שצריך לגורל ועל פי הגורל משמע שצריך לאורים ותומים שהן כמו דבור והוא אלעזר שהיה מלובש באורים ותומים ומכוון ברוח הקדש ואומר עם חלק פלוני עולה שבט פלוני. הרא"ם ז"ל:

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קו עמוד ב

תניא, ר' יוסי אומר: האחין שחלקו [ירושא], כיון שעלה גורל לאחד מהן - קנו כולם [את חלקם].

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קו עמוד ב

קנו כולם - כלומר זה קנה לגמרי בגורל ולא יוכלו לחזור בו. ואם הם שנים זה קנה חלקו שנפל עליו הגורל וגם חברו קנה דעל מי יפול גורל שני כי אם על השני/ ואם ג' אותו שנפל לו הגורל קנה חלקו והשנים קנו בין שניהם שני החלקים לחלוק ביניהם

מ"ט? אמר ר' אלעזר: כתחלת ארץ ישראל, מה תחלה בגורל, אף כאן בגורל. אי מה להלן בקלפי ואורים ותומים, אף כאן בקלפי ואורים ותומים! אמר רב אשי: בההוא הנאה דקא ציייתי להדדי (שומעים זה לזה), גמרי ומקנו להדדי.

שו"ת חוות יאיר סימן סא - קרוב הדבר שאם הגורל כהוגן ידבק בו השגחה עליונה

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קו עמוד ב

אמר רב אשי - לעולם כתחלת ארץ ישראל קונה גורל ודקשיא לך אי מה להלן כו' היינו טעמא דלא צריך כולי האי משום **דגמרי בלבב שלם** ומקנו למי שיעלה הגורל מיד מהני גמר דעתם עם הגורל כאורים ותומים, דמהני אפילו היכא דלא גמרי ומקנו דבההיא הנאה דצייתי להדדי ונשמעין זה לזה לחלוק בגורל כדי שיטול כל אחד חלקו בפני עצמו דאינו חפצים עוד בשותפות הלכך אין רוצין שיהא עוד עכוב בדבר וגמרו ומקנו אהדדי. כן זקוק אני לפרש שהרי אין כתוב בספרים "אלא אמר רב אשי" הלכך לא בא לסתור טעמו של ר' אלעזר אלא לתרצו.

רמב"ם הלכות שכנים פרק ב הלכה יא

האחין שחלקו ועשו ביניהם גורל כיון שעלה גורל לאחד מהן **קנו כולן** בהנייה שנעשית להם ששמעו זה מזה לדבר שהסכימו עליו גמר כל אחד מהן ומקנה לחבירו. +/השגת הראב"ד/ האחין שחלקו ועשו ביניהם גורל וכו' עד ומקנה לחבירו. א"א לא נתחוורו דבריו עכ"ל.

לחם משנה הלכות שכנים פרק ב הלכה יא

האחין שחלקו ועשו ביניהם גורל כו'. נראה מדברי רשב"ם שהגורל עושה קנין אפילו דלא החזיק וכן נראה מדברי רבינו ז"ל דסתם ואמר **קנו כולם**, אבל מתשובת הרא"ש ז"ל שכתב הטור בסימן קע"ג נראה **דלא מהני גורל בלא חזקה** וא"ת אם החזיק אפילו בלא גורל נמי כדקאמר רב אשי דאם החזיק קנה ואפילו אחד מהם לבדו וכדכתב הטור בשם אביו וא"כ מאי אהני גורל. וי"ל דכי מהני חזקה היינו כשחלקו קודם ואח"כ החזיק אף על פי שלא קנו ולהכי אהני גורל דאע"ג דלא חלקו אלא שעלה הגורל והלך והחזיק בלא מחאת חבירו קודם החזקה מהני כאלו חלקו ואח"כ החזיק, זו נ"ל דעת הרא"ש ז"ל ואולי שזו היא כוונת הראב"ד ז"ל בהשגות שכתב על רבינו ז"ל שלא נתחוורו דבריו אפשר דמשום שהבין בדברי רבינו ז"ל שהגורל עושה קנין השיג עליו שאינו כן אלא דצריך חזקה וכסברת הרא"ש ז"ל:

שולחן ערוך חושן משפט הלכות חלוקת שותפות סימן קעג סעיף ב

אם חלקו בגורל, לאחר שעלה הגורל לאחד מהם נתקיימה החלוקה לכולם. הגה: מיהו הרא"ש כתב (בתשובה, והביאו הטור) דאין הגורל קונה, רק מברר חלקים, ואם החזיק אחד בחלקו, החלוקה קיימת וע"ל סימן קנ"ז סעיף ב'.

שו"ת יביע אומר חלק ו - חושן משפט סימן ד - וקרוב אני לומר שאפי' אם הגורל נעשה גם בהסכמת שני המועמדים, לא מהני הגורל, שאפי' לדעת הרמב"ם והרשב"ם ומרן השי"ע שהאחים או השותפים שחלקו כיון שעלה הגורל לאחד מהם החלוקה קיימת לכולם, זהו דוקא בדבר המשותף לכולם, שאין הגורל רק מברר חלק כל אחד ואחד, אבל לעשות דבר חדש, ולזכות רק אחד מתוך שני המועמדים, לא מהני הגורל, והוי כאסמכתא דלא קניא.

~ ישומים ~

שערי תשובה סימן תפב - שנים שהיו בבית האסורים או במדבר ולא נמצא להם אלא כזית מצה בצמצום מי קודם ... עדיף טפי שיטילו גורל ואם שיזכה האחד לקיים המצוה בשלימותה יהיה חלקו עמו בשכר המצוה שעל ידו נגמרה ...

ביאור הלכה סימן קלב

אם יש שני אבלים שוים כגון של שבעה או של שלשים או י"ב חודש של יא"צ יטילו גורל ביניהם ...

~ איסור ~

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט סעיף א

אין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות. הגה: משום שנאמר: תמים תהיה עם ה' אלהיך (דברים יח, יג) (ב"י בשם תוספות דע"פ ובשם ספרי). וכ"ש דאסור לשאול בקוסמים ומנחשים ומכשפים (פסקי מהרא"י סי' צ"ו).

מנחת אשר, חומש במדבר, ס' עב - ופשוט דאין איסור אלא לשאול עתידות וכד' דומיא דחוזים בכוכבים ... ואין זה עניין לחלוקת ממון ע"י גורל.

שו"ת וישב הים, ר' יעקב הלל - וכן אין להטיל גורל כדי לדעת אם יצליח שידוך או עסק...

~ אם בְּחֻקְתִּי תִּלְכוּ ~

הר' זיון, "לתורה ולמועדים", דף 222

אם בְּחֻקְתִּי תִּלְכוּ, היינו שלא תעמדו על מקום אחד, אלא תלכו מחיל אל חיל להוסיף להבין יותר ויותר, אז אין דרך אחרת אלא **"שתהיו עמלים בתורה"** והעמל שבתורה הוא שמוסיף ברכה בבחינת הליכה ממדרגה למדרגה.